



Gransking

Jógvan í Lon Jacobsen

Dialektin kann
kennast sum ein
spennitroyggja

HVUSSU HEVUR TÍN DIALEKT TAÐ?

Hvussu nógv drynja vágafólk í dag, og eru norðoyingar so flatir, sum teir plagdu at vera? Hetta eru nakrir av spurningunum, ið Jógvan í Lon Jacobsen hevur sett sær fyri at svara í síni granskingarætlan um broytingar í dialektum í Føroyum

EILEN ANTHONIUSSEN

Dialektir finnast í øllum málum. Tær eru bara har, og tú grunar neyvan um, hví tær í veruleikanum eru har. Eitt lítið oyggjaland á undir 50.000 íbúgvar hevur eisini sínar fjølbroyttu dialektir, ið avdúka hvaðani vit stava. Tú gevur teimum ikki so stóran ans í gerandisdegnum, hóast tær kunnu fáa teg at smílast og undrast yvir, hví tey munnu tosa júst soleiðis. Onkuntíð kunnu tær helst tykjast fjákkar, løgnar, sjarmerandi ella stuttligar – serliga, um tann, ið tosar, sigur eithvørt á ein heilt øðrvísi hátt, enn tú ert von við at hoyra tað, ella um tú slettis ikki skilir, hvat verður sagt orsakað av dialektini, ið verður talað. Okkara dialektir eru í áhaldandi broyting, og hesum broytingum hevur málfrøðingurin Jógvan í Lon Jacobsen sett sær fyri at granska nærri í.

– Grundleggjandi er ætlanin at kanna, hvussu samfelagsligu broytingarnar í Føroyum eru við til at broyta føroyska málið. Í Føroyum hava vit einki standardtalmál, sum man eitt nú hevur í Danmark, og okkum manglar vitan um, hvussu føroyska málið mennir seg í takt við samfelagsligar broytingar, greiðir hann frá.

*Vágafólk drynja
og norðoyingar eru
so flaaaaatir!*



Og hvat er so okkara høvuðs-staðarmál? Eg trúgvi, at tú í dag líka ofta hoyrir fólk í Havn úttala 'oy' í staðin fyri 'ei'»

Felagsskúlar og vegakervi

Broytingar í samfelagnum kunnu vera heilt ítøkiligar so sum útbygging av vegakervi ella samanlegging av skúlum. Tilíkk inntriv í gerandisdagin ger frástøðuna millum fólk styttri, skjótari og lættari, og harvið er tað lætt at savna fólk, ið fyrr búðu langt frá hvørjum øðrum, og sum harvið tosaðu á hvør sín hátt. Sameiningin av einum felagsskúla hevur til dømis havt tann týðning, at børn og ung við ymiskum dialektum fáa ein felags gerandisdag at ávirka hvønn annan til at tosa eitt felags mál. Tað sama kann ein siga um vegakervið, ið alsamt ger tað lættari at flyta seg millum bygdur og oyggjar.

– Soleiðis kann ein ímynda sær, at dialektirnar í smáu bygdunum í útjaðaranum hvørva og í staðin leggja seg upp at høvuðsmálinum í teirra øki.

Til dømis kann eg bara ímynda mær, at dialektirnar í smáu bygdunum kring Klaksvíkina eru minkandi, meðan sjálvt 'norðoyamálið' veksur. Men tað eru bert gitingar, tí vit hava ongar kanningar, ið vísa hetta. Tað er hetta, okkara verkætlan vónandi fer at vísa, sigur Jógvan í Lon Jacobsen.

Jógvan stendur nevniliga ikki einsamallur við arbeiðnum at kortleggja standin á føroysku dialektunum. Hjalmar Petersen, ið eisini granskar í málfrøði, eigur eisini sín lut í granskingini, og teir báðir samstarva við universitetið í Bergen um hesa verkætlanina. Í Noreg er gransking av dialektum ikki ókend, og tískil er eitt slíkt samstarv gull vert fyri eina gransking sum hesa í Føroyum.

Dialektin ein spennitroyggja

Hóast tað ikki verður farið í holt við verkætlanina fyrr enn til heystar, er okkurt slag av forarbeiði longu gjørt. Í øðrum høpi hevur Jógvan gjørt samrøður við fólk, ið kunnu siga nakað um, hvussu tað er at tosa við serstakari dialekt í almenna rúminum. Ein teirra var ein kvinna úr Suðuroy, ið hevði sett sær fyri at tosa eitt meiri neutralt føroyskt mál enn tað eyðkenda suðuroyarmálið, tá hon var til arbeiðis á eini útvarpsrás.

– Tað, hon upplivdi, var, at suður-